

OŚWIECIĆ (278) *vb pf*

-ś- (158), -f- (108), -sz- (8), -s- (3), -fz- (1); -ć- (240), -c- (27), -cz- (11).

o jasne; -é- (23), -e- (4); -e- *Mącz*; -é- *OpecŻywSandR* (2); -é- : -e- *OpecŻyw* (10:1).

inf oświecić (71). \diamond *fut* 2 *sg* oświecisz (1). \diamond 3 *sg* oświeci (37). \diamond 3 *pl* oświecą (1). \diamond *praet* 2 *sg* m oświeciłeś, -ś oświecił (8). *f* -ś oświeciła (1). \diamond 3 *sg* m oświecił (42), oświeci(e)ł (1) *PaprUp*. *f* oświeciła (21), oświeci(e)ła (1) *LibLeg*. *n* oświeciło (2). \diamond 1 *pl* m *pers* -smy oświecili (1). \diamond 2 *pl* m *pers* -ście oświecili (1). \diamond 3 *pl* m *pers* oświecili (2). *subst* oświeciły (3). \diamond *plusq* 3 *sg* m był oświecił (4). *f* była oświeciła (1). \diamond *imp* 2 *sg* oświeć (49), oświeci (1) *OpecŻyw*. \diamond 3 *sg* niech, niechaj oświeci (2). \diamond *con* 2 *sg* m byś oświecił (1). \diamond 3 *sg* m by oświecił (11). *f* by oświeciła (4). *n* by oświeciło (3). \diamond 3 *pl* m *pers* by oświecili (1). \diamond *part praet act* oświeciwszy (8).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

I. Transit. (278) :

1. *Uczynić coś jasnym lub widocznym; oświecić; illuminare Vulg, PolAnt, Calag; circumfulgere Vulg, PolAnt; illustrare, lustrare Mącz [w tym: kogo, co (64)] (68) : RejWiz 145; Mącz 200c; RejAp AA5v; A patrząc ná Słońce [...] widzimy/ wżędy á po wżytkim fwiátu nie ieft ten ieden gmách ktoregoby nie ofwieciło/ á do kthoregoby nie wchodżyły promienie iego. RejPos 78; Ony kárwy [woły z zapalonymi wiązkami chrustu] rikiem y krzikiem wielkim w woysko Rzymskie fkczyły/ ftrách wielki vczyńiły/ woysko rozgromiły y ofwieciły. RejZwierc 163, 237; Calag 169a.*

oświecić czym (3): RejZwierc 237; Wżyftko tho Niebo gwiazdami/ oświeciłeś Plánétami/ rozlicznym poczásiem [!]/ obłoki błýfkánie y grzmieniem. ArtKanc I2v; GrabowSet N4v; SarnStat 863.

oświecić czym [= przez co] (1): floncze ofzwyeczy fwem uelzczyem wżytek fzwýath PatKaz II 82v.

W porównaniu (1): Iefliby tedy ciáło tve wizytko świetne było [...]: będzie wżyftko świetne/ á iáko świecá iálna oświeci cię WujNT Luc 11/36.

Zwrot: »oświecić (wszytek) świat, okrąg ziemię« = illuminare orbem PolAnt [szyk zmienny] (7:1): PatKaz II 57v [2 r.], 82v; Okrąg zyemie oświeciły tu fýfkáwice iego [Boga] LubPs V6; Słońce kiedy ma wchodzić nie widác go będzie/ A iuz iego promienie ofwiecá fwiát wżędzye. RejWiz 112v, 154v; RejAp 194v; BudBib Ps 96/4.

W przen (2) : RejWiz 34v; że cię podobno y ná oko [kniaź moskiewski] widzieć mógl: boś go dobrze płomieńmi oświecił, y ziemię iego w popiół obrócił. SarnStat 863.

Przen (1) :

W połączeniu szeregowym (1): Ifkierká ta [= chrześcijaństwo] żarzyłá fię y wzgorę poftępowálá/ y wżyćiek świat oświeciłá. SkarŻyw 130.

Zwrot: »wszytek świat oświecić« (1): SkarŻyw 130 cf wyżej.

a. *Gdy światło jest zesłane przez Boga (15) : gdym iáchał/ á przybliżałem fię do Dámálfku o południu/ nagle z niebá oświeciłá mię fwiátłość wielka Leop Act 22/6, Apoc 21/23; BibRadz Apoc 21/23; RejAp 147v, 186; A otho wneth Anyoł Páńfki ftánał podla nich [pasterzy]/ á ofwyciła ie fwiátłość Páńfka RejPos 18, 337; BudNT Act 22/6; WujNT Luc 2/9, Act 9/3, 26/13, Apoc 21/23, s. 887 marg; SiebRozmyśl I.*

Zwrot: »oświecić światłością« (1): [Maryja] iałnośnością [!] ogarniona była [...] / iż też nie tylko ofwieciła nową światłością niebo / ale też swą światłością / flońce / mieliątz / zatzmila. *OpecŻyw* 182.

b. *Gdy światło ma właściwości nadprzyrodzone* (31) : Pánie Iezu Chryfće [...]: oświeć dom ten / á wypądz zniego nieprzyiácielkie ciemności / żeby cię poználi Bogá práwego. *SkarŻyw* 147; Ogniu niezgálzony [...] / Słodki Chryfće IEzu [...]. Oświeć mnie / chęć zápal / poświęć / twe naczynie Oczyść z złości *GrabowSet* O3v; *LatHar* 46, 219.

Zwroty: »oświecić serce, wnętrzość serdeczną« [szyk zmienny] (2:1): *ArtKanc* Cv; O światło wieczne / á przewyżzájące Słońce z błýkáníem / obłok przechodzące / Wnętrzość serdeczną oświeć *GrabowSet* Kv; O światłości nabłogośławieńsza / ráczże oświecić ferce moje *LatHar* 34.

»oświecić światłością, jasnością, światłem« [szyk zmienny] (9:2:1): *PatKaz II* 51; Ciebie świat chwali Stániłławie / Ofwieć nas práwą światłością *KrowObr* 175, 193, 217v, 218; Oycze ofwieć mię oną światłością ktoram miał łtobą od wieków. *RejAp* 4, 4; *ArtKanc* K17; Wiekuitym odpoczniem Pánie obdarz go. A światłością wieczną oświeć go. *LatHar* 657. *Cf* »oświecić światłością oblicza«.

bibl. »oświecić światłością, jasnością oblicza« (2:1): BŁogośław nas náłz Pánie z miłofierdzya twego / Ofwieciwły światłością oblicza swoyego [*lucere faciat vultum suum PolAnt Ps 66/2*] *LubPs* P4 [*przekład tego samego tekstu* (2)]; *RejAp* [14]v; *ArtKanc* P16v.

»oświecić w jasności« (1): O Swiatłości wieczna Troyco święta [...]: Oświeć nas w swoiey iałności / á odzeń wnętrzne ciemności. *ArtKanc* I 10v.

»oświecić wszy(s)tek świat« [szyk zmienny] (4): *KrowObr* 90v; *RejAp* 84v, 186; ále iuz nam ofthátecznie pośłał [...] Syná swego miłego / onę niekończoną światłość / ktora iáwnie á iáwnie ofwieciła włytek świat. *RejPos* 338.

Przen (7) : áby tak iałność słowá Boże⁸⁹ do ferce ich [*którzy są w ciemnościach*] przeniknąć / y onych oświecić mogła. *NiemObr* 68.

oświecić czym (5): OŚwiec (*kust*) Ofwieć (-) miły panie nas ofwieceniem łfczodrobliwey łaski twoiey *RejPs* 50v; *SkarŻyw* 120. *Cf* »oświecić światłością«.

Zwroty: »oświecić smysł« (1): O światło naiálnieyŝe / wieczney prawdy Boży Oświeć moy śmył / á rospądz mgłę / co duŝę trwoży *GrabowSet* P2v.

»oświecić serce światłością, jasnością« [szyk zmienny] (2:1): *SarnUzn* B6v; *SkarŻyw* 362; BÓże / [...] rácz oświecić / prošimy cię / ferca náłze iałnością łálki twoiey *LatHar* 616.

2. *Skierować światło w ciemność, usunąć mrok; illuminare PolAnt, Vulg [co] (26)* : Człouyek [...] uefely fyą gdy floncze wzeydzye yze czmy noczne ofzwyczy *PatKaz II* 82v; A fwyączacz movicz tą modlithwą. Miła panno Maria ofzwycz wtym domu ciemnoŝczy *LibMal 1544/85*; Tám go [*Jezusa*] w nocnych ciemnościách Anyeli chwalili / Noc oświeciwły / pokoy ludziom obiáwili. *LatHar* 517.

Przen (24) : Wynikni flońce / vkaż fwe promienie / A oświeć / w ferce mym / nieznośne cienie *GrabowSet* S2v.

oświecić komu (1): A iżby poráził nád námi thego frogyego krolá y poborcę náłzego á kfiążę światá tego / á ofwiecił nam ciemności náłze *RejPos* 17.

oświecić czym (1): Nocną ciemność oświecił [*Chrystus*] światłem wciężonym / gdy z śmierci ocucił będąc iuz wkrzeżonym *ArtKanc* F4.

W porównaniu (1): Aż potym ony tak łprofne Białwochwálftwá y łtráfzne ćiemności łáfká y dobroć Chriřtułá Iefułá Bogá y Człowieká prawdziwego/ iáko naiálnieyfza pochodnia ořwiećiwřzy rozegnáłá *StryjKron* 145.

Zwrot: »ořwiećić ćiemność(i)« = *illuminare abscondita tenebrarum PolAnt, Vulg* [szyk zmienny] (22): *OpecŻyw* 177; *RejPs* 65, 73v, 122v, 201; *LubPs* Ev; A także nie łądzćie nic przed czáfem/ áźby Pan przyřzedł ktory ořwiećić łkrythe ćiemności/ y obiáwi rády łerc *BibRadz* 1.Cor 4/5; *RejPos* 17, 271v, 283v; Abowiem Pan Bog/ ktory łwiatłóći rořkazał áby ćiemność ořwiećiłá/ ten teź ořwieca łercá nářze *KuczbKat* 10; *StryjKron* 145; *CzechEp* 19; Moźny Boźe wřzey rádoći/ rozmnoźyćielu łwiatłóći/ ořwieć nářze ćiemności. *ArtKanc* T3v, A16v, F4, T4; Ty/ ořwieć te ćiemności/ Ktore/ powłtály z moich niepráwoći. *GrabowSet* H4, D3; *WujNT* 1.Cor 4/5; *JanNKarGórn* G4; *KlonKr* B4v.

Szereg: »ořwiećić i uweselić« (1): [*Maryja*] ktora przyřciem łwym/ ořwiećiłá y vwefeliłá wřzytki ćiemności/ nędze/ á nikićzemności łwiátá tego. *RejPos* 271v.

3. Uczynić jařniejszym, rozjařnić; *illuminare Vulg* [co] (8) :

W porównaniach (2): A iákoź thu Pan ma/ iako nam przez Ezáiałřá włkazał/ ořwiećić łpráwiedliwoć nářze iáko łłóńce? á iáko łnieg wybielić złoći nářze? *RejZwierc* 190v, 100.

Zwrot: bibl. »ořwiećić oblicze, łwiatłóć oblicznoći, twarż« [*w tym: nad kim (3), na kogo (2), komu (1)*] = *faciem illuminare Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (4:1:1): BOg [...] ořwieći oblicze łwoie na nas/ á złtuie łie nad nami [*Deus ... illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri Vulg Ps* 66/2]. *TarDuch* D7v; *WróřŻółt* 118/135; łwiatłóć wdzyćczná oney twoiey łwętey oblicznoći Ráćź ořwiećić nád łługá twym w łwey łpráwiedliwoći *LubPs* bb5v; *BibRadz Ps* 118/135; niech ořwieći Pan oblicze łwoie nád tobá/ niechći bęđzie miłóćiw [*Lucere faciat Dominus faciem suam super te PolAnt Num* 6/25] *CzechRozm* 200; *SkarKaz* 82b.

Szereg: »wyjařnić i ořwiećić« (1): á [*cnota*] iálnóć łwá iáko łłóńce po dźdzu záwźdy wyiářnić y ořwiećić muři. *RejZwierc* 100.

a. Objařnić, wytłumaczyć [co] (1) :

Szereg: »objařnić a ořwiećić« (1): źeć w nim [*w sercu*] iálnie á iáwnie obiářni á ořwieći łwięthá wolá łwoię *RejPos* 339.

4. *Zařwiećić, zapalić* [co] (6) : W połnocy łie narodził/ ien łłóńce ořwiećił/ miedzy wolem ij ořlem wiałłkách łie poloźył *OpecŻyw* 17.

Przen (5) :

ořwiećić czemu (1): Ořwieć łwiatłó ćiemnym łmysłom nářzym/ wley miłóć wnětrżnoćiam łerdećnym/ á mdłe ćiáło nářze pořilay/ w wierze prawdziwey *Kryřtowej ArtKanc* H7.

ořwiećić w kim, w czym (4): O wřzechmogácy Pánie ořwiećże w nas wřzytkich tę łwięthá wolá łwoię/ ábychmy łie pilno przypátrowáli temu co łie podoba thobie *RejPos* [219]v; Nie mogli zátáić vpáđły Piotr tey zágáłzoney łwiátłóći w łobie/ ále bieźawřzy do iáłkinie/ krzyćzał á płákał ták długo oney zágáłzoney łwiátłóći łwoiey/ áź iá Pan zálię z miłóřierdzya łwego raczył ořwiećić znowu w nędznym łercu iego. *RejPos* 339, 173, 339.

Szeregi: »oświecić i wzbudzić« (1): A gdy w nim [*Chrystusie*] położymy mocną wiarę á nadzieię nálezę/ pewnieć nam poda miłościwą rękę fwoię/ á oświeci y wzbudzi w nas ty fwięte rády y náuki fwoie *RejPos* 173.

»oświecić i zapalić« (1): A pewnie znowu oświeci y zápali [*Chrystus*] w nędznym fercu thwoim tę wdzyęczną á iálną fwiátłość wiáry *RejPos* 339.

5. *Spowodować, zwykle w sposób gwałtowny, zmianę w świadomości człowieka lub grupy ludzi umożliwiającą im osiągnięcie nowej wiedzy, uzyskanie dostępu do tajemnic, poznanie prawdy itp.; clarificare, illuminare Vulg [w tym: kogo, co (126)] (127) : LibLeg 8/133; RejPs 174; podfkárbyego Murzynkyey krolowey [...] mógł ci Bog bez wfelkyey pomocy ludzkyey oświecić *KromRozm II* g4v; *Leop* *A3v, 3.*Esdr* 9/53, *Ps* 97 arg; *OrzQuin* Mv; fłuchay co tu Pan powiedác raczy człowiekowi temu vpornemu/ kthorego był ielzczę oświecić nie raczył *RejPos* 284, [236], 240v, 296v, 337v; *CzechRozm* 120, 219v; *SkarJedn* 314; niezliczony poczet pogáninow fímáelitow/ do Chryftufa y wiáry iego [św. *Symeona*] fłup on oświecił *SkarŻyw* 30, 235; *NiemObr* 84; Przyšzedł znowu pokušiciel [...]: á żebym go poznał/ tyś mię oświecił. *LatHar* 590, 568; *WujNT Eph* 5/14; O Boże Chrześcijánki/ rácz Zydy y Turki y heretyki oświecić/ áby poználi/ iż nie máłz Bogá práwego nád cię *SkarKaz* 280a, 387b.*

oświecić komu, czemu (5): a zátz Iezus miły okiem fwego milofierdziá na cię wezrzy/ rozum ci oświeci *OpecŻyw* 160v, 29; *MurzNT* 126; *RejPos* [236], 337.

oświecić przez co [= czym] (6): Przyšzedł tedy Piotr s. do Rzymá [...]. A gdy tám powieđał fłowá y dary Pánkie/ oświecił wfzythek Rzym náuką fwoią przez fłowo Pánkie *BielKron* 142v, 143; iákoby Chriřtus pan Polaki [...] prawdziwą znáimostí fwoią/ przez łáfkę chrztu ś. oświecić miał. *NiemObr* 146; *WujNT 2.Tim* 1/10; *SiebRozmyśl* E3v; dziekuiąc P. Bogu zá wćielenie Syná iego: iż przez nie oświecić nas raczył: gdyfmy widomie Bogá poználi *SkarKaz* 487b.

oświecić czym (44): *BierRaj* 19; yey [*Maryi*] zyvoth tak był chwalebny y ořzwyeczyl kořczyoly wfzytky przykłady dobrych uczynkow *PatKaz III* 150; *KromRozm III* Bv; MOdlitwá nadobna áby nas pan Bog oświecić raczył prawdą fwiętych fłow Ewányeliey *LubPs* P4, A6, P4 marg; *KrowObr* 2v, 105; Oświecił nas Pan Bog Kromerowym piorem *OrzRozm* P4, Bv [2 r.]; *BielKron* 133, 142v, 143, 143v, 177v, 387, 427v; Oświeć łáfką fwą wfzytko Królestwo nález Polłkié/ ábyfmy téy ciemności/ Czelkiégo/ Niemieckiégo/ y Szwáycárłkiégo Kácérftwá/ prózni w Polłzce rychło byli *OrzQuin* Y; *RejPos* 83v, 126, 156, [236], 337v [2 r.], 338 [2 r.]; *RejZwierc* 176, 237; krolá Burgarłkiégo [!] y pány iego wiárą S. oświećili/ y z pogánłkich ciemności wywiedli *SkarJedn* 218; *SkarŻyw* 277; *StryjKron* 126; *CzechEp* 125; *NiemObr* 146; *ReszList* 177, 179; *PaprUp* Bv; *GrabowSet* Ev, I3v, X2v; *LatHar* 449, 636; *SiebRozmyśl* Cv, K3.

W połączeniach szeregowych (6): A on [*Chrystus*] nas wfzythkich obiecuie miłościwie oświecić á obiáśnić y ochłodzić/ á iuz ták ná wfzem pociefzyć we wfzytkich fprawach náleznych. *RejPos* 287, 285v; Ten krzyřz święty/ ná fkończeniu świátá/ gdy [...] fię ná niebie vkaże/ [...] y záltráłzy nieprzyaciéle Boże/ á wierne oświeci/ vwefeli/ y przyście im niebieskiego Cefarzá opowie. *SkarŻyw* 399; *CzechEp* 125; Láfká Duchá fwiętego/ Pánie/ prošmy cię/ niechay oświeci fercá nález: á fłodkością dołkonáley miłości niechay ie obfićie ochłodzi y pořili. *LatHar* 617, 676.

Zwroty: »oświecić myśli« (4): *RejWiz* 34v; Oświećże ty łam tedy náfz miły á wŕzechmogący Pánie ty nędzne á ciemne myŕli náfze *RejPos* 294v, 237; DVchu ŕwięty záuwitay k nam [...]. Oświeć iáfne myŕli náfze/ day fkuteczne miłowánie *ArtKanc* H6.

»oświecić rozum(y)« [szyk zmienny] (13): a zatz téz Iezus miły nacię wezrzy rozu^mci oŕwięcij *OpecŻyw* 29, 160v; *KromRozm III Bv*; *LubPs* bb5; *BielKron* 206v; ktorým Pan Bog dáć á oŕwięcić raczył łáfka fwą rozumy y fmyŕły ich/ máło fie thym párác będą *RejPos* 156, 40v, 116v; *SkarŻyw* A3v; Oświećże rozum moy/ ábym to według potrzeby/ wyrozumiał/ cóś ty/ BOg práwy/ [...] dla mnie miłóściwie wczynić raczył. *LatHar* 395, 676; *SkarKaz* 45b; *SkarKazSej* 662a.

»oświecić serce (serca)« [szyk zmienny] (15): Łáfka ducha fwyatego racz obyafnyc ij oŕwyecyc ferce twoye *BierRaj* 19; fymeonye [...] twoye na oczoch zaŕzlepyenye oŕzweczylo/ duŕżą y ferce thwoye *PatKaz II* 61v; gdy Pan Bog oŕwięciwŕzy ferca wáfze będzie ich probował iáko w ogniu ták iz muŕżą fplónąc *BibRadz II* 93a *marg*; A pewnie oŕwięci ferce twoie/ iz go práwie poznáfz/ y piŕmu o nim zrozumieŕz *RejPos* 113, 90, 110v *marg*, 112v, 126, [236]; *BiałKat* 98v; ktory oŕwięcił ferca náfze [*qui illuxit in cordibus nostris PolAnt* 2.Cor 4/6] ku obiáfnieniu znáiomóści chwały Bożey *RejPosRozpr* c; *ArtKanc* T; *LatHar* 423, 617, 636; *SiebRozmyŕl* K3.

»oświecić ŕwiat« [szyk zmienny] (4): *PatKaz II* 82v; A iz my themu mocnie wierzemy/ iz iuŕz [*Chryŕtus*] przyŕzedł/ y wŕtyŕtek [!] fwiát oŕwięcił *KrowObr* 90v; *BielKron* 133; *SkarŻyw* 583.

»oświecić umyŕł« (2): Rácźże według wyrokow twych oŕwyęcić wmyŕł moy Abych nędznik mogli zrozumieć on fwięty zakon twoy *LubPs* ccv, A6.

»oświecić w uznaniu« (1): áby nas [*Pan*] oŕwięcił w vznánium náfzym/ á potwirdził nam wiáry náfzey. *RejPos* 117.

»oświecić smyŕły (a. zmyŕł)« [szyk zmienny] (1): á izby co rychley [*Pan*] oŕwięcił zmjŕły náfze/ á nápráwił zámieŕzánie w fwych fłowyech. *LubPs* bb5 *marg*; *RejPos* 116v, 156; Oŕwieć fmyŕły/ by znáły przykazánie twoie *GrabowSet* K4v, T2v, V4v; Mnoŕftwem gwiazd ŕlicznych niebo ozdobrene Obacz/ á fmyŕły wźdy oŕwieć zácmmione. *SzarzRyt* A3.

Szeregi: »oświecić a naukę dáć« (1): A próŕmy Páná Bogá wŕzyŕcy/ iz nam raczy rozum náfz oŕwięcić/ á tę náukę dáć/ ábyfmy wzgodzie fwiętey iefczze ten ieden Artykuł z Ducha ŕwiętego mogli rozeznać *BielKron* 206v.

»oświecić, (i) nauczyć« (3): Poŕlimy ijm móy miły óytcze [!] ducha fwiętego/ ktory ie oŕwięci/ ij wŕŕytkié mądroŕci tak nauczy/ iz fie ijm żádnym nieŕprzeciwi. *OpecŻyw* 175, 145; Duchá poćieŕzyćielá/ Duchá łáfki iego/ Który ie [*apostołów*] miał oŕwięcić/ náuczyć wŕzyŕtkiego *SiebRozmyŕl* K2v.

»oświecić a do żywota wiecznego naznaczyć« (1): kogo iedno P. Bog oŕwięcił/ á do żywota wietznego náznátzył/ iuŕz tu moze was ŕnádnie poznać. *KrowObr* 99.

»objáŕnić a (i) oŕwięcić« [szyk 8:1] (9): *BierRaj* 19; *RejAp* 13; iz on [*Pan*] miłóściwie obiáfnić á oŕwięcić będzie raczył mdłóŕ rozumow wáfzych. *RejPos* [290]v, 40v, 110v, 337, 338 [2 r.]; *RejZwierc* 176. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»objáwić, oŕwięcić« (1): A tedy duch fŕzwýty [...] obyauyl oŕzweczył ktemu uznanyu anyoly ferafyny *PatKaz II* 51.

»ogarnąć a oświecić« (1): To iest/ ogárnęła á ofwieciła ie [*wiernych*] oná fzczyra á wierna prawdá Páńlka/ którą oni nieomylnie wyznawác mieli. *RejAp* 95.

»ożyć i oświecić« (1): Powłtań czemu łpiz/ powłtań od śmiercei/ iuz cie pan Kriřtus ożywił y oświecił [*Surge, qui dormis, et exsurge a mortuis et illuminabit te Christus Vulg Eph 5/14*] *BielKron* 3v.

»oświecić i pociągnąć do siebie« (1): iáko go [*Pan św. Pawła*] oświecić á pociągnąć do siebie raczył *RejPos* 282.

»oświecić i poświęcić« (1): Bog ociec wżiřtko łtworzył/ fyn nas odkupił/ á duch święti oświecił y poświęcił *SeklKat* N3v.

»oświecić i do poznania przywieść« (1): Dżiękuięc tedy oświecićielu y wybáwićielu moy/ żeś mię oświecić/ y do poznánia twego przywieść raczył. *LatHar* 568.

»oświecić a rozjáśnić« (1): Rácżże tedy nář wřzechmocny Pánie fercá wiernych twoich oświecić a rozyáśnić *RejPos* 90.

»oświecić i na duszy uzdrowić« (1): a pán iezus z fwé łarki nás ofwieci/ ij na duffy vzdrowi. *OpecŻyw* 62.

»oświecić a z błędów wyrwać« (1): Luter [...] krzełćiyańřtwo ták dawno zářzłe y od Bogá opuřćzone oświecił/ á z [...] błędów wyrwał. *KromRozm I Fv*.

»wywieść z ciemnice a oświecić« (1): Prořę cię/ o mój namilřzy odkupićielu/ wywiedźże mię z ciemnice potępienia [...] / á oświeć mię siedmiá dárów Duchá świętego *SiebRozmyśl Cv*.

»wzbudzić a oświecić« (1): Iż Pan dla iednego wiernego wzbudzi á ofwieci Duchem řwym świętym y drugim fercá *RejPos* [236].

6. Rozřlawić [co] (3) : [*Grzegorz XIII*] tego Miáłtá wřpániáłoř práwie oświecił/ y oświećác co dżień nie zániechywa. *ReszHoz* 134; Ten ci [*Władysław Jagiełło*] bel po onich Bolesławiech ijmie Polřkie ofwiecijel y wmeřtwo niesłichane wprawił *PaprUp* C2, C2.

7. Przywrócić wzrok; revelare Vulg [kogo, co] (40) : potym ia poznám práwego Bořtwá iego/ iefli corkę moię ślepą oświeci *SkarŻyw* 147.

W porównaniu (1): A iáko oświecił ślepégo onégo Longiná/ który bok iego nářwiřtřzy przebił ná krzyżu/ áby teř oświecił zářlepienie wřzyřtkich Heretyków *SiebRozmyśl Kv*.

Zwroty »[czym] oczy oświecić« (1): iáko mu [*anioł Tobiaszowi*] oná żołciá oczy ofwiecił *RejZwierc* 124v.

»oświecić ślepego (ślepe)« [*szyk zmienny*] (3): *OpecŻyw* [61]; Iezus miły ofwiecił ślepégo podle drogi *OpecŻywSandR nlb* 3; *KrowObr* 155v.

»oświecić ślepo narodzonego« [*szyk zmienny*] (6): *OpecŻyw* 62v, 121v; Iezus ofwiecił ślepo narodzonego *OpecŻywSandR nlb* 3; *RejPos* 173, 322; *RejZwierc* 174.

Szereg: »oświecić i wzrok dáć« (1): Lecř im powiedzieli czárći/ iáko my w ćiemnořciách siedząc/ mamy kogo oświecić y wzrok iemu dáć? *SkarŻyw* 179.

Przen (27) :

oświecić czym (2): *RejAp* 45; Oświeć mię/ przeřliczna niebieřka řwiátořci/ którař dwiemá vcziom w Emaus ćieleřne oczy tym Sákrámentem ofwieciła. *LatHar* 219.

W porównaniach (2): Iż Pan Bog rychło Polfkę oświeci z łáfki fwey iáko to dziecie [Mieszka I] BielKron 343; SiebRozmysl Kv.

Zwroty: »oświecić oczy« = *revelare oculos Vulg* [szyk zmienny] (21): Ołwieć panie oczy moie [illumina oculos meos Vulg Ps 12/4]/ abych nigdy nie załnął w łmierci TarDuch E3; WróbŻółt 118/18; Oświeć nędzne oczy moye by yásnye pátrzyły/ Ná ty dziwne łprawy twoye LubPs aa5, D; RejAp 45; A ty rácz oświecić z miłolierdzya łwego łwiętego/ ty záfciągnione niewiára y grzechem oczy nálze RejPos 113v, 67v, 173 [2 r.], 207 [2 r.], 209, 284v; SkarŻyw [236]; GrabowSet H3v; Rącz ktemu oświecić oczy duchowne y wnątrzne wiary moiey LatHar 14, 52, 91, 219, 588, 613.

»oświecić ślepotę« [szyk zmienny] (3): Oczyść z brzydkości/ oświeć mą ślepotę/ Vbogacz nędzę/ łkryi nágą prołtotę. GrabowSet O2v; LatHar 208, 248.

»wzrok oświecić« (1): Wzrok moy rácz oświecić/ poki on fen wieczny Nie zaydzie GrabowSet G2v.

II. [Intransit. Zajaśnieć:

Fraza: »skoro dzień oświecił«: á włłákołz rzimiánie niehććieli [!] wálczyć w noci boiác łie iákíey łzkody. Ale skoro dzyeń ołwiecił rozdzielilífie do bron przodku kołćielnego/ y bili łie mocnie. FlawHist 148.]

Synonimy: **I. 1. objaśnić; 3. rozjaśnić; 4. zapalić; 5. nauczyć, objaśnić, objawić; 6. rozślawić.**

Formacje współrdzenne cf ŚWIECIĆ.

Cf OŚWIECĄCY, OŚWIECENIE, OŚWIECONY